

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SACRAMENTO|| POENITENTIAE.|| QVATVOR LIBRIS COM-||REHNSA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

IV. Calumniæ & mendacia Tilemani Heshusij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54092](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54092)

TERTIO, admirabilis inconstantia. Nam cùm doctrinam nostram de Pœnitentia, quam oppugnant, passim nouam esse clamitent, & Papistarum commenta appellare soleant: hîc Philippus affirmare non dubitauit, Theologastros nostri temporis in eo quod Satisfactionem partem pœnitentiæ fecerunt, sequutos esse Patres Synodi Nicænæ. Quod si ita est, antiquissimam fateri oportet Catholicorum doctrinam: nouam autem, quæ illi repugnat, Lutheranorum.

CAPVT IV.

Calumnia, & mendacia Tilemani Heshusij.

TILEMANVS Heshusius, qui se Episcopum Sambiensem scribit, cùm animaduerneret multis iam annis Catholicos protestari, mendacia plurima à Luthero, Philippo, ceterisque sectariis esse conficta, vt doctrinam Catholicam, quam solidis rationibus confutare non poterant, imposturis saltè odiosam facerent: consilium cœpit indicandi auctores eorū omnium errorum, qui nobis à Lutheranis obiiciuntur, vt auctoribus nostrarū sententiarum conspectis atque agnitis, desineremus aliquando Lutheranos tot mendaciorum, & calumniarum reos facere. Itaque librum scripsit de sexcentis erroribus, quos Romana Ecclesia contra Dei verbum furenter defendit: de quo libro in aliis locis non pauca diximus.

Nunc inspiciemus solum locum nonum, qui est de Pœnitentia. In eo loco errores tres & octoginta numerauit Heshusius, quos de Pœnitentia à Catholicis affirmari contendit. SED in his non inueniuntur, qui à Luthero, & Philippo passim nobis obiiciebantur, vt, quod fidem excludamus à Sacramento Pœnitentiæ, quod gratiam propriis meritis acquiramus, & alia id genus: non igitur indicauit auctores eorum errorum, quos nobis falsò, & per summam impudentiam imponi contendimus. Deinde in erroribus quos Tilemanus enumerat, multi sunt nobis communes cum Lutheranis, qui certè aut errores non erunt, aut Lutherani cum Papistis errabunt, vel etiam Papistæ dici poterunt: multi sunt item ad ver-

bum deprompti ex libris veterum, ac sanctissimorum Patrū, qui ante mille annos floruerunt, qui debent similiter aut expungi ex catalogo illo errorum, aut certè efficietur, veteres illos sanctissimosque Patres fuisse Papistas, & proinde Papistarum Ecclesiam, antiquam illam & veram esse Ecclesiam, quæ ante annos mille florebat. Sunt etiam nō pauci, qui sententias ad eò veras comprehendunt, vt necesse omninò fuerit, vel Heshusium non intellexisse Catholicorum sententiā, aut studiosè ineptire, ne dicam insanire voluisse. Sunt denique plurimi, qui manifestas calumnias, & mendacia continent. His autem omnibus de numero illo detractis, ad exiguum sanè reduceretur cumulum ille ingens acervus errorum.

Exempla PRIM I generis hæc esse possunt. OCTAVVS error apud Heshusium est, quod in Concilio Tridentino, sess. 14. cap. 1. Catholici asserāt, Pœnitentiam ante Christi aduentum Sacramentum non fuisse, neq; etiam post illius aduentum cuiquam esse ante Baptismum. IN HAC certè sententia nobiscum Lutherani conveniūt omnes: neque enim Lutherus, aut vllus ynquam Lutheranus docuit Pœnitentiam Sacramentum esse, cū agitur ante Baptismum, aut in veteri Testamento vllum fuisse Sacramentum propriè dictum Pœnitentiæ.

Error LIV. ab Heshusio notatur, quod idem Concilium Tridentinum, sess. 14. cap. 6. doceat, etiam eos sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per Spiritus sancti virtutem in Ordinatione collatam, tanquam Christi ministros functionem remittendi peccata exercere. HÆC SENTENTIA ita est communis Catholicis cum Lutheranis, vt in ipsa Confessione Augustana art. 8. damnentur Donatistæ & similes, qui negabant ministerium malorum in Sacramentis esse vtile, atque efficax: & ibidem apertè asseratur, Sacramenta propter Ordinationem, & mandatum Christi efficacia esse, etiam si per malos exhibeantur. Vel igitur Heshusius errorem illum expungat, vel se vt Donatistam ab ipsa Augustana Confessione damnatum esse fateatur.

Error LXXIV. ponitur ab Heshusio, quod pro peccato originali non debeat fieri satisfactio: cuius erroris auctorem citat S. Thomam 4. distinctione decima sexta, quæstione prima, articulo secundo. AT QVI S ynquam Lutheranus non
idem

idem sensit? qui Satisfactionem vniuersè de medio tollunt, an credibile est eos admissuros Satisfactionem ad expiandum originale peccatum?

Iam SECUNDI generis hæc erunt exempla. PRIMVS error esse dicitur, quòd Pœnitentia sit præterita peccata plangere, & plangenda non admittere. QVÆ VERBA apud sanctum Gregorium leguntur homil. 34. in Euangelia, & citantur similia nomine S. Ambrosij à Gratiano, can. Ecce nunc. de Pœnitent. dist. 1. quare si iste error Papistarum est, vt Heshusius dicit, Gregorius, & Ambrosius Papistæ, atque adèd Lutheranorum aduersarij erunt.

TERTIVS error apud Heshusium hic est: *Secunda post naufragium tabula est, culpam simpliciter confiteri.* AT HÆC ipsa verba S. Hieronymi sunt in epistola ad Pammachium & Oceanum, de erroribus Origenis, & similem sententiam idem auctor habet in epistol. ad Demetriadem, & in altera ad Sabinianum, & in cap. 3. Isaia. Vides igitur Lector, quàm antiquum, ac nobilem Papistam nobis concedat Heshusius, quem sexcentis Lutheris optimo iure anteferre possumus.

Error XV. est, quòd Pœnitentiam esse dicamus Baptismū laboriosum, quodque in Tridentino Concilio, sess. 14. cap. 2. asserant Patres, ad vitæ nouitatem per Sacramentum Pœnitentiæ non sine magnis fletibus & laboribus perueniri. ATQV I hæc sententia non vnus, aut alterius, sed omnium penè veterum scriptorum est, vt non possit hic error Papistarū dici, nisi omnes illi sanctissimi, atque antiquissimi Patres Papistæ concedantur fuisse. Nam qui ita comparant Pœnitentiam cum Baptismo vt tabulam naufragij cum nauigio integro, satis apertè indicant, Pœnitentiam Baptismum esse laboriosum. Sed præter Hieronymum in eandem sententiam scribunt sanctus Cyprianus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Pacianus, Ambrosius, Theodoretus, Damascenus, & alij, quorum testimonia cap. 12. infra citantur.

Error XXVIII. est, dolorem ex Contritione susceptum adèd vehementem, acrem, & intensum esse oportere, vt doloris acerbitas cum scelerum magnitudine æquari, conferri-

que possit. HANC VERO sententiam non solum Catechismus Romanus, quæ Heshusius citat, sed etiam sanctissimus, & doctissimus Martyr CYPRIANVS habet: sic enim scribit in serm. de lapsis, extremo: *Quàm magna deliquimus, tam granditer desleamus: alto vulneri diligens, & longa medicina non desit; Pœnitentia crimine minor non sit.*

Error XL. est, quòd confessio à morte liberet, Paradisum aperiat, & spem salutis tribuat: cuius erroris auctorem facit Heshusius Petrum Lombardum lib. 4. Sentent. distin. 17. AT VERBA, quæ Lombardus loquitur, non ipse sibi finxit, sed ex Ambrosio citauit in sermone quodam de Quadragesima. Atque hæc de secundo genere.

TERTII generis exempla hæc esse poterunt. QUINTVM errorem esse dicit, quòd Pœnitentiæ Sacramentum consistat essentialiter in actu eius qui sanctificatur: quam sententiam Catholici sic intelligunt, vt velint Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, quas partes materiales Sacramenti huius appellant, in actione pœnitentis consistere. QVOD QVIDEM verum esse, nemo sobrius negabit: cuius enim actio esse potest dolere, confiteri, satisfacere, nisi eius qui dolet, confiteretur, satisfacit? SEXTVM errorem esse dicit, quòd Pœnitentia secundum habitum debeat esse perpetua, secundum actum non item. HANC VERO sententiam quis neget, si eam intelligat? nec enim Pœnitentiæ actu agere dum dormimus possumus (vt varia negocia, quæ Pœnitentiæ actionem impediunt, nunc omittam) proinde perpetuò illam agere minimè possumus: habitu autem promptos, ac paratos ad Pœnitentiæ agendam si res postulet, esse nos debere, ac posse, quis vnquam inficiatus est?

XIII. Errorem esse dicit, quòd fides non sit pars Pœnitentiæ, sed eam accedat. ET HANC sententiam, si per fidem intelligatur id quod Catholici intelligunt, firmus videlicet assensus ad ea omnia, quæ Deus verbo suo reuelare dignatus est, nec Lutherani, nec vlli omninò homines negare poterunt. Nisi enim quis Deum, peccatum, Iudicium, & alia id genus esse certò credat, fieri non potest vt ad Pœnitentiæ adducatur: quare nisi fides præcedat, Pœnitentia nunquam subsequetur.

XIV. Errorem numerat, quòd duplex sit dolor in Contritione, vnus rationalis, alter sensualis, quodque prior necessario ad Contritionem requiratur, posterior non item. ET HIC quæ dubitatio fingi potest? Negabit Tilemanus hominem & mente, & carne dolorem posse concipere? at si id neget, angelum, vel beluam, non hominem dabit. Negabit dolorem illum qui mente concipitur, sine dolore sensibili atque externo esse posse? at quàm sæpe experimur ipsi in nobis, cum rem aliquam grauissimè animo auersemur, eiusq; nos valde pœniteat; tamen lachrymam vnã nos ipsos à nobis impetrare non posse? quis verò Christianus ambigat, ad peccati detestationem, cor contritum, & spiritum contribulatum, etiam sine corporalibus lachrymis posse sufficere?

XXV. Errorem facit, quòd perfectam Contritionem esse oportere dicamus, & tantum dolorem ex peccatis concipiendum, vt maior nequeat cogitari. cuius erroris auctorem facit Catechismum Romanum. SED fallitur Heshusius: non enim sententiæ illius Catechismus Romanus, sed Spiritus sanctus est auctor, qui cum & Moïsi, & Christi ipsius ore tam sæpe testatus sit, Deum tota mente, toto corde, atque omnibus viribus, id est, summo, & sincerissimo amore diligendum esse, vt nihil ei vel anteponamus, vel adæquemus: certè simul etiam nos admonuisse censendus est, vt de peccatis in Deum admisis, toto corde, tota mente, atque omnibus viribus doleamus; neque ob vllius boni creati iacturam maiori, aut æquali dolore afficiamur (amor enim doloris mensura est) nisi fortè Heshusio videatur maiorem esse dolorem ex pecuniæ amissione, quàm ex Dei offensione concipiendum. Sed venio ad exempla VLTIMI generis, id est, ad calumnias, & mendacia.

In errore XII. notat ex CATECHISMO ROMANO haberi, quod vi, & efficientia Sacramenti Pœnitentiæ, quod consistit in actu externo hominis, sanguis Christi nostra peccata abluat, hoc est, sanguis Christi accipiat vim suam ab actu hominis; quæ est horrenda blasphemia. AT horrenda porius impudentia mentientis Heshusij, quàm vlla Catechismi blasphemia hoc loco reperietur. Id enim solùm Catechismus docet, vi Sacramenti, vt diuini cuiusdam instrumenti, Christi sanguinem ad nos deriuari, quo peccata purgentur: non autem (vt mentitur Heshusius) Christi sanguinem vim suam à

B b b b s   Sacra-

Sacramentis accipere, id enim nullus vnquam neque scripsit, neque somniauit Catholicorum. Hæc autem sunt verba Catechismi, quæ citantur etiam ab Aduersario: *Cum nemo salutem nisi per Christum, eiusq; passionis beneficium consequi possit, consentaneum, nobisq; vtilissimum fuit eiusmodi Sacramentum institui, cuius vi, & efficientia Christi sanguis ad nos defluens, peccata post Baptismum admissa elueret.* Quo loco non significat Catechismus, vi & efficientia Sacramenti, Christi sanguinem peccata eluere: sed Christi sanguinem, qui solus peccata nostra eluere potest, vi, & efficientia Sacramenti ad nos defluere. Ex quo non magis sequitur, Christi sanguinem à Sacramento vim eluendi peccata accipere, quam sequatur, aquam vim humectandi à canali accipere, quia per canalem descendit: vel certè lucernam lucendi vim mutuari à candelabro, quia per candelabrum defertur ad aulam.

In errore XIX. notat, ex Gratiano & Longobardo, semel tantum Pœnitentiam agi posse. *SE D* more suo impostorem agit. Nam Gratianus dist. 2. & 3. de Pœnitentia, & Longobardus lib. 4. Sentent. dist. 14. proferunt varia Patrum testimonia, quæ in specie contraria esse videntur, cum alia semel tantum Pœnitentiam agi, alia sæpius iterari posse concedant: sed iidem auctores Patrum dicta conciliant, ac docent Pœnitentiam solennem non nisi semel, priuatam sæpius concedi solitam. Heshusius autem vt simplicibus imponat, quæ auctores illi pro vna parte quæstionis adducunt, ita citat, ac si ea sententia omnium Catholicorum esset.

In errore XXIV. Catechismum Romanum, & Tapperum reprehendit quod afferant, Contritionem non esse opus Spiritus sancti, sed actum voluntatis, vi liberi arbitrij elicatum. Hic verò audacissimum impostorem agit: vbi enim, quæso, in toto Catechismo, aut in omnibus Tapperi libris inuenitur illa negatio, non esse Contritionem opus Spiritus sancti? Dicunt quidem auctor Catechismi & Tapperus, Contritionem esse actum voluntatis, seu liberi arbitrij (quod solum Heshusius citat, & verissimum est) sed actum esse solius liberi arbitrij, aut non esse simul Spiritus sancti donū, non dicunt. Et puerilis est illa Heshusij Dialectica; Contritio est actus voluntatis, non igitur est opus Spiritus sancti; quasi non possit idem opus à Deo simul, & à nostra voluntate fieri. S. A V G V.

STINVS lib. de prædestinatione Sanctorum, cap. 3. differens de actibus credendi & amandi: *Vtrumque, inquit, nostrum est, propter arbitrium voluntatis, & vtrumque datum est, propter Spiritum fidei, & charitatis.*

In errore LVII. cuius auctorem Heshusius inuenire non potuit, hæc verba habetur: *Docent absolutionem peccatorum non tantum in nomine Iesu Christi debere fieri, sed & B. Mariæ, & omnium Sanctorum, & nostrorum etiam operum: Unde est hac communis, & blasphemia plena forma Absolutionis, qua in Monasteriis sunt vsi. [Meritum passionis Domini nostri Iesu Christi, & B. Mariæ semper Virginis, & omnium Sanctorum, meritum Ordinis, & grauiamen Religionis, humilitas Confessionis, Contritio cordis, bona opera, qua fecisti & facies pro amore Domini nostri Iesu Christi, cedant tibi in remissionem peccatorum, in augmentum meriti & gratiæ, & in præmium vitæ æternæ, Amen.]*

HÆC ad verbum recitare volui, vt impudentia Hæreticorum, & mentiendi libido omnibus innotesceret: nam nec protulit, nec proferre potuit noster Heshusius vllum Catholicum auctorem, qui hæc verba pro forma Absolutionis agnosceret. Forma enim vera, qua Catholici omnes vtuntur, illa verba sunt: *Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.* in qua forma nulla mentio fit B. Virginis Mariæ, aut Sanctorum ceterorum, sed solius Dei, cuius est proprium, per se aut per Ministros suos, peccata remittere. Hanc autem esse formam Absolutionis, partim ex Conciliis, Tridentino & Florentino, & omnibus auctoribus, qui de iis rebus tractant, partim ex ipsa Ecclesiæ consuetudine, omnes norunt. Porro illa, quæ citat Heshusius, non forma Absolutionis, sed pia quædam precatio est, quam adhibere nonnulli solent post Absolutionem à peccatis datam. Neq; absurdè precamur iuari ad pœnæ, quæ ex peccato relinquitur, remissionem, nec non ad gratiæ incrementum, & vitam æternam consequendam, meritis Christi, sanctissimæ Deiparæ, omnium beatorum cum Christo regnantium, & nostris etiam propriis operibus ac laboribus, cum omnia suo modo prodesse valeant.

Sed iam de Heshusio satis diximus: neq; enim omnia excutere, sed quædam solùm exempli causa in medium adducere propositum fuerat.

CAPVT